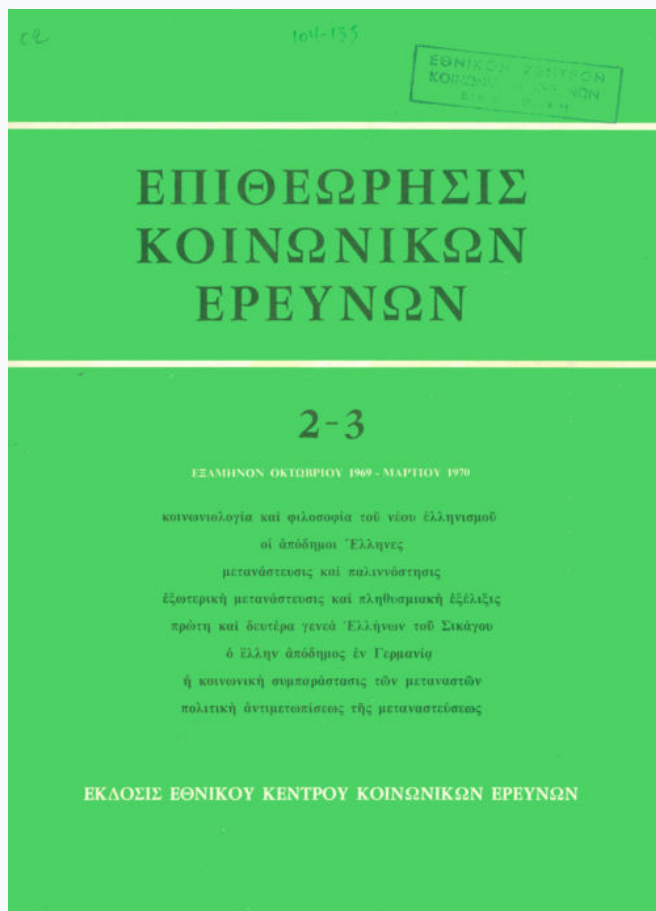

The Greek Review of Social Research

Vol 2 (1970)

2-3

La societe du spectacle (Η κοινωνία του θεάματος), υπό Guy Debord

Δ. Χαραλαμπίδης

doi: [10.12681/grsr.396](https://doi.org/10.12681/grsr.396)

Copyright © 1970, Δ. Χαραλαμπίδης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Χαραλαμπίδης Δ. (1970). La societe du spectacle (Η κοινωνία του θεάματος), υπό Guy Debord. *The Greek Review of Social Research*, 2, 115. <https://doi.org/10.12681/grsr.396>

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΒΙΒΑΙΟΥ

La Société du Spectacle (‘Η Κοινωνία του Θεάματος), υπό Guy Debord, Paris, εκδ. Buchet - Chastel, 1968.

Είς τούς κύκλους τών διανοουμένων τῆς δυτικῆς Ἐδρῶπης ὑπάρχει ἀπό δεκαετίας καί πλέον μία μερίς ἀντικοφορμιστῶν, διεξάγουσα, μέ ἀποστολικήν ἐπιμονήν, σταυροφορίαν κατά τῆς κοινωνίας τῆς ἀφθονίας: τῆς κοινωνίας ἡ ὁποία δημιουργεῖ τήν ἀναγκαστικὴν ἐργασίαν, τὸ ψεῦδος, τὸν καταναγκασμὸν, ὅ,τι δηλαδὴ καταστρέφει τὰς συνήκας τῆς φυσικῆς εὐτυχίας, μὴ δυναμένην νὰ διατηρήσῃ παρά μόνον εἰς τὴν κατὰστασιν τῆς πλήρους ἐλευθερίας καί τῆς χαρᾶς.

Τὸ εὐρύτερον κοινὸν ἀντικρίζει χωρὶς πολὺ ἐνδιαφέρον τὸν πνευματικὸν αὐτὸ κίνημα. Τελευταίως ὅμως προσεέκλυσε τὴν προσοχὴν ἡ ἐμφάνισις τῆς *Κοινωνίας τοῦ Θεάματος* τοῦ Guy Debord. Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀποτελεῖ σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀντικοφορμιστικοῦ κινήματος. Ὁ συγγραφεὺς ἐξετάζει καί ἐπικρίνει τὰς προσταγὰς τῆς καταναλώσεως—δημιουργήματα τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ—, τὰ ὄργανα διαφημιστικῶν καὶ τὸ ἰδεῶδες τῆς εὐχολίας. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ περνοῦν ἀπὸ ὀδὴν κριτικῶν ἐλεγχῶν, ὁ ὁποῖος σήμερον πλέον δὲν εἶναι πρωτότυπος, ἀλλ’ ἐπιβάλλεται μέ τὴν ἐκλεπτυσμένῃ ἐκφρασίᾳ τὴν κριτικὴν ἐπινοίαν τοῦ συγγραφέως. Ὁ ὀδὸς κριτικῶς τὸν πᾶσι νὰ γίνεται αἰσθητὸς ὅσον κατατὰξ ἑαυτοῦ ἡ εἰς βῆθος ἐρμηνεία.

Διὰ τὸν τομέα τῆς διαφημιστικῆς, ὁ Debord φιλᾶσαι ἀρκετὰ βέλῃ εἰς τὴν φερέτραν του. Ἀποστάσις τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ πολιτισμοῦ ὀ διαφημισταί, μεταχειρίζονται τὴν κλασσικὴν κληρονομίαν, ἀπαιτούμενοι συγχρόνως τὴν πίστιν των πρὸς αὐτήν. Ὁ Ἐμποδοκλῆς ἐμφανίζεται ὡς πωλητῆς στανδαλίων ἢ ὡς διοργανωτῆς ταξιδίων διὰ λεωφορείου εἰς τὴν Αἴτναν. Ὁ Δημοσθένης θά βηθῆσιν εἰς τὴν πᾶλῃσιν μικρῶν χαλκικῶν, τὰ ὁποία τοποθετοῦνται εἰς τὸ στόμα πρὸς ἀπόκτισιν εὐλωτίας. Μὲ ὅλα αὐτὰ, ὁ διαφημιστικὸς καθίσταται παράγων πολιτιστικῆς ραθυμίας, ἀλλὰ καί ἐπινοητῆς νέων μορφῶν, ἐπὶ τὸν ὁποῖον ἐπενοεῖται ἡ κοινὴ φαντασία.

Ἡ «καθημερινὴ ζωὴ» εἶναι ὄρος μέ περιεχόμενον ἐξαιρετικῆς σημασίας διὰ τούς ἀντικοφορμιστὰς τοῦ τύπου Guy Debord καί ἀναλύει πρὸς τὸν ὄρον τοῦ Peguy «ἰδιωτικὴ ζωὴ»: ἡ ξεχωριστὴ ζωὴ ἐνὸς ἀτόμου μακρὰν τῆς ἱστορίας, αἱ ἄμεσοι σχέσεις τοῦ ἀτόμου μέ τὸν κόσμον, τὰ ἐνδόμυχα συνασθημάτα του, αἱ ἐρωτές του, αἱ χαραὶ του, αἱ δημιουργικαὶ στιγμαὶ του.

Ἡ καθημερινὴ ζωὴ, λοιπὸν, ἔχει μεταβληθῆ, ἐξ αἰτίας τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, εἰς κόλασιν. «Τὶ ἐναπομένει ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην σπῆαν, τὴν ζωντανὴν δηλαδὴ δημιουργικότητα, εἰς ἐν ἄτομον τοῦ ὁποῖον ἀποσπᾶται βίαιος ἀπὸ τὸν ὕπνον του εἰς τὰς ἐξ τὸ προῖ, ταλαιπωρεῖται εἰς

τὰ λεωφορεῖα καὶ τούς σιδηροδρόμους τῶν προαστίων, ἐξαντλεῖται ἀπὸ τούς ἐκκαφαντικούς θορύβους τῶν μηχανῶν, ἀφιδουταῖ ἀπὸ τὴν ρουτίαν καί ἐγκαταλείπει κατὰ τὸ τέλος τῆς ἡμέρας εἰς τὴν αἰθουσαν ἀναμονῆς τῶν σταθμῶν, αὐτῶν τῶν μητροπόλεων ἀναχωρήσεως διὰ τὴν καθημερινὴν κόλασιν τῆς ἐργασίας, ἀλλὰ καί παραδείσων ἀφετηρίας τῶν weekends, ὅπου τὸ πλῆθος, κατὰκοπον μέχρις ἀποκτινάσεως, μεταλαμβάνει τῆς θείας εὐχαριστίας.»

Ἐτερος ὄρος, ὁ ὁποῖος προσλαμβάνει ἰδιαίτερον περιεχόμενον εἰς τὸ βιβλίον, εἶναι ἡ «ἐπιβίωσις». Διὰ τὸν συγγραφεῖ, ὁ ὄρος δὲν νοεῖται μέ τὴν θεολογικὴν μεταβασίτιον ἐπινοίαν, ἀλλὰ μέ τὸ ἠθικὸν νόημα ἐνὸς ἰδεῶδους εὐχολίας. Ἡ πλάνη ἢ τὸ ἐγκλημα τῆς σημερινῆς κοινωνίας τῆς ἐφημερίας εἶναι ὅτι ἐχει προσανατολίσει τὸν βίον πρὸς μίαν τέρπιν εὐχολίας, εἰς σημείον ὅσπερ νὰ δημιουργήσῃ διπλὴν ἀρσίνην τῆς ζωῆς: τὴν συντρίβει μέ τὸ σύστημα τῆς ἐργασίας πρὸς παραγωγήν καί ἄγوران, ἀλλὰ καί προσδέει περισστέραν σημασίαν εἰς τὴν χρῆσιν δευτερευούσης ἀξίας πραγμάτων, εἰς βάρος ἀγνῶν ἀξίων τοῦ ἐσωτερικοῦ μας κόσμου.

Ὅσα ἀναφέρει ὁ Guy Debord εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ δὲν εἶναι ἐντελὸς καινοφανή: ἀποτελοῦν θέμα προσφιλῆς ἱκανῶ ἀριθμοῦ κοινωνιολόγων, ἠθικολόγων, ἀλλὰ καί μυθιστοριογράφων.

Χαρακτηριστικὸν φαινόμενον τῆς κοινωνίας τῆς καταναλώσεως ἀποτελεῖ τὸ θέμα. Τὸ *Εἶναι* τῆς καθημερινῆς ζωῆς ἔχει θυσιασθῆν εἰς τὴν φρενίτιν τῆς ἀποκτητικῆς ἀγαθῶν διαρκῶς νέων, φρενιτικῆς ἡ ὁποία συντηρεῖται ὑπολούς ἀπὸ τὰς διαφημιστικὰς ἐπιχειρήσεις, κατὰ τρόπον ὁ ὁποῖος καλύπτει ταραστῆαν περιοχὴν τῆς συνειδήσεως μας καί ἐπιβάλλει εἰς αὐτὴν παρastiσεις, εἰκόνας, κομορφομιστικὰ πρότυπα. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον καταστρέφεται ὅ,τι εἶναι κυρίως ἀτομικὸν—ἢ εἰλικρινῆς ὑποκειμενικότης καί ὁ δημιουργικῶς αὐθόρμητισμός. Δὲν ἀπομένει πλέον παρά μία βαθεῖα «ἀντροπὴ τῶν προοπτικῶν», κατὰ τὸν συγγραφεῖ: ἡ γενικὴ στροφή τοῦ ἀνθρώπου πρὸς μίαν «βουλῆσιν ἀθεντικωτέρας ζωῆς ἄνευ περιορισμῶν» καί ἡ ἀντικατάστασις ἀξιολογικῶν ἐννοιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπέκτησαν ὑπερβολικὴν βαρύτητα (ὅπως εἶναι π.χ. αἱ ἀξίαι τῆς ἐργασίας, τῆς παραγωγῆς, τῆς καταναλώσεως), μέ ἄλλας (ὅπως εἶναι ἡ χαρὰ, ἡ εὐτυχία καί γενικῶς ὅλαι αἱ κατὰστάσεις αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ἐσωτερικισμὸν τῶν συνασθημάτων μας).

Ἡ ἀντροπὴ αὐτὴ προϋποθέτει χωρὶς ἀμφιβολίαν ἀπόλυτον ἀνείρσιν τοῦ χριστιανισμοῦ καί τοῦ ἀστικοῦ πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος θεμελιώνουν (Debord dixit) κατὰ διαφόρους τρόπους τὸν ἐκβασμὸν τῆς βουλῆσεως καί τὴν διάνευσιν τῶν πῶθων. Ἀλλὰ ἡν ἀνείρσιν αὐτὴν δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀναμένωμεν ἀπὸ ἐπαναστάσεις μαρξιστικοῦ τύπου. Αἱ ἐπαναστάσεις αὐταὶ δὲν ἀποσκοποῦν εἰς τὴν ἄμεσον εὐτυχίαν.

Ἡ εὐτυχία τῶν σημερινῶν ἀνθρώπων δὲν

ἀποτελεῖ τὸν στόγον των. Ζητοῦν τὴν θυσίαν τῆς πρὸς ὄφελος τῶν μελλουσῶν γενεῶν. Λοιπὸν, «τὸ μέλλον δι’ ἐμὲ δὲν ἔχει ἐνδιαφέρον». Πολλὸ δὲ περισσότερον δὲν ἔχει διὰ τὸν συγγραφεῖ ἐνδιαφέρον τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος, τὸ ὁποῖον ἐπαγγέλλονται νὰ δημιουργήσουν αἱ μαρξιστικαὶ ἐπαναστάσεις, αἱ ὁποῖαι κατ’ αὐτὸν παραβλέπουσιν ακριβῶς ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴν ὁσίαν αὐτὸ τοῦ μέλλοντος: τὴν ἐλευθερίαν κινήσιν τοῦ ἀτόμου πρὸς ὅ,τι δημιουργεῖ τὴν χαρὰν καί τὴν ἐλευθερίαν πνευματικὴν ἐνασχόλησιν. Ἀντιθέτως, αἱ ἐπαναστάσεις αὐταὶ προωρίζονται ὑποταγῆν εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐξουσίαν, οἰκονομικὴν πειθαρίαν, ἀσφύξίαν τοῦ ἀτόμου ὑπὸ τὸ καταθλιπτικὸν βάρος των πραγμάτων—ἀρα τὴν ἀπομόνωσιν καὶ τὸν θάνατον ἐκ τῆς πλῆξεως.

Αἱ ἰδέαι αὐταὶ εἶναι ἀπὸ πολλὰς ἀόψεως δίκαιαι, πλὴν ὅμως ὄχι καινοφανεῖς. Διότι ἡ καταδικὴ τῆς βιομηχανικῆς κοινωνίας, οἱ θρήνοι διὰ τὴν ὀλεθρίαν ἐπίδρασιν τῆς τεχνικῆς τῆς διαφημιστικῆς καί τοῦ θεάματος, αἱ ἄραι ἐναντιῶν τὸν μηχανῶν καί τῆς κυριαρχίας των ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου—ὅλα αὐτὰ ἐκφράζονται εἰς ὅλους τούς κύκλους τῶν διανοουμένων σήμερον. Δὲν θά ἦτο ὀσκόλον νὰ συναντήσωμεν εἰς τὸν Camus ἀνάλογον στάσι, ὁ ὁποῖος προβάλλει καλύτερον παῖδος συγχρόνου τοῦ τὴν δυσιστίαν τοῦ ἐναντι τῆς ἱστορίας καί τῆς ἰδεολογίας, τὴν «φυσιολογικὴν» τὸν θρησκείαν τῆς εὐτυχίας καί τὴν προτίμησιν τοῦ ὑπὲρ μιάς ἠθικῆς ἐπαναστάσεως, πλέον ἀγνήν ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐπαναστάσιν.

Ὅταν ὁ συγγραφεὺς λέγῃ: «Δὲν ἀνεχόμεθα ἐνὰ κόσμον ὅπου ἡ ἐγγύτης τοῦ νὰ μὴ ἀποθάνῃ κανεὶς ἀπὸ τὴν πενίαν ἔχει ὡς ἀνταλλάγματὰ τῆς τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου ἀπὸ τὴν πλῆξιν», ἐννοοῦμεν πολὺ καλὸς τί θέλει νὰ εἴπῃ. Ἀλλὰ πρέπει πρῶτα νὰ μὴ ἀποθάνῃ κανεὶς ἀπὸ τὴν πενίαν καί ἔαν ἡ κοινωνία τῆς εὐημερίας, δημιουργησά τῆς ἀφθονίας, δημιουργεῖ συγχρόνως σοβαρὸν κίνδυνον νὰ προσδώσῃ ἰδιαιτέρων ἀξιολογικὴν βαρύτητα εἰς δευτερευόταν ὀρολογία, θά ἐπρεπεν ἐπίσης νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι καί ἡ ἀστία δημιουργεῖ ἄλλα δεινὰ, ἐξ ἴσου καταστροφικὰ διὰ τὴν ἐλευθερίαν καί τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἀνθρώπου. Πρέπει νὰ μὴ παραβλέπῃ κανεὶς τὴν ἀντίζυγον αὐτὴν διαπιστώσιν, ἐφ’ ὅσον προτείνεται ἡ ἀντικατάστασις τῆς ἐξανθλητικῆς ἐπιβιώσεως, τὴν ὁποῖαν ἐπιβάλλει ὁ ἀμερικανικὸς τρόπος ζωῆς καί ὁ σοβιετικὸς σταχνοβιτισμός, μέ τὴν φυσικὴν καί εὐχάριστον ζωὴν τῆς χαρᾶς καί τῆς ἐλευθερίας ἀπασχολήσεως. Αἱ μάζαι χρειάζονται τροφήν καί ἐνδομισμὸν—ἢ ὄχι; καί πᾶς θά κατορθώσῃ νὰ διατηρηθῇ ὁ πολιτισμὸς αὐτῶν τῶν διανοουμένων, εἰς τούς ὁποῖους ἀνήκει καί ὁ Guy Debord, ἐν ὅ,τι μεγαλοφύεσται τεχνικὸν δὲν καθάρθωσται ἀκόμη νὰ διοργανώσων τὴν δημιουργίαν καί τὴν δικαιοσύνην ἀγαθῶν χωρὶς τὴν ἀνθρωπίνην ἐργασίαν;

Δ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ